

SBM1297 Skovby Nygård etape II

Kulturhistorisk rapport

Skovby sogn, Framlev herred, tidl. Århus amt. Sted nr. 15.01.06. Sb.nr. 20.

Kulturhistorisk rapport for systematisk udgravning af SBM1297 Skovby Nygård etape II. Ved undersøgelsen blev der fundet et stort og velbevaret indhegnet gårdsanlæg fra ældre germansk jernalder, små gårdsenheder samt gruber fra sen førromersk jernalder-ældre romersk jernalder.

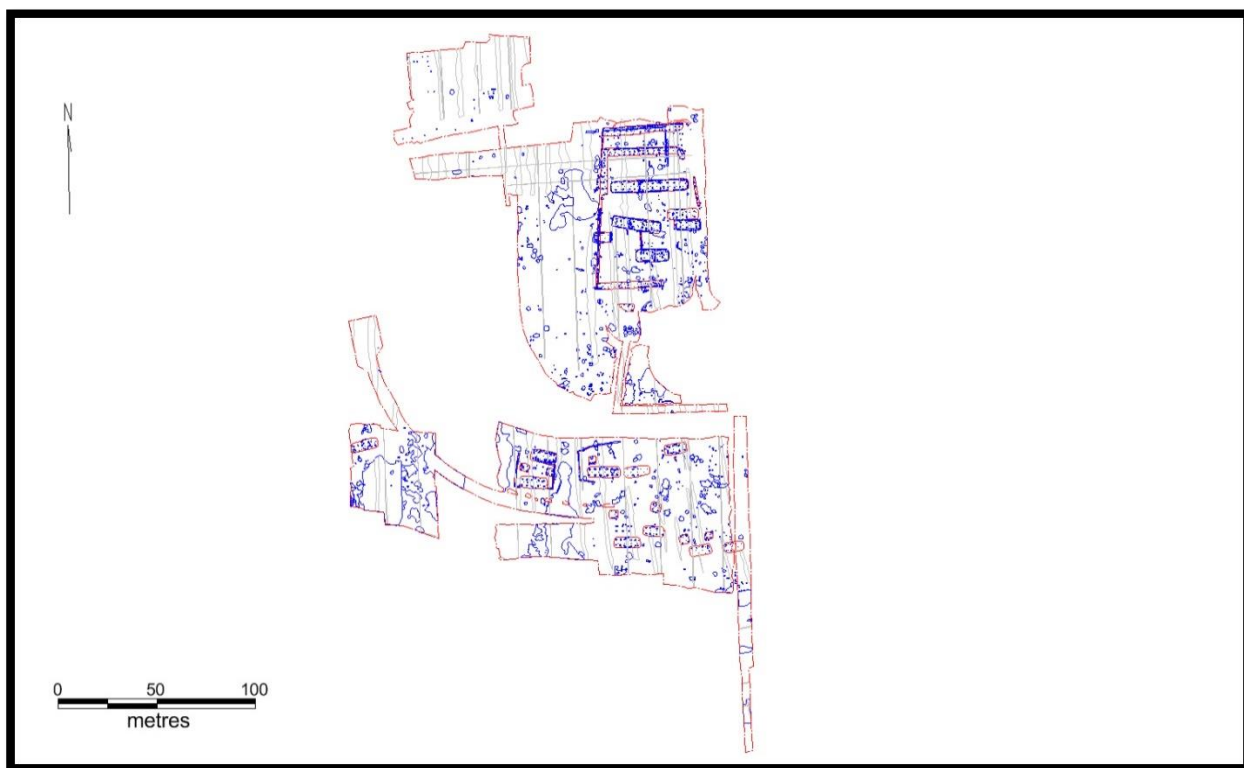
Udgravningen blev foretaget mellem oktober-december 2013 samt juni-september 2014. Daglig leder Anja Vegeberg Jensen, Museum Skanderborg.

Indhold

Abstract	3
Undersøgelsens forhistorie	3
Administrative data	4
Topografi, terræn og undergrund	5
Målesystem	5
Øvrige data	5
Udgravningsmetode	6
Undersøgelsens resultater	7
Fremtidigt arbejde på stedet.....	35
Tidstavle.....	36

Abstract

Ved forundersøgelsen af denne udgravningsetape dukkede der bebyggelsestyper op i form af stolpehuller, gruber og grøfter. Under den efterfølgende systematiske udgravning konstateredes det, at man her havde fat i et stort germanertids gårdsanlæg meget lignende dét, der blev udgravet i etape I, dvs. langhus med tilhørende økonomi/værkstedbygninger samt en mulig halbygning. Det hele omkransedes af et hegn, der over lange strækninger var udført som et sadeltagshegn. Syd for gårdsanlægget sås et område med en del mindre gruber, som indeholdt keramik, der kunne dateres til sen førromersk jernalder-ældre romersk jernalder. Endnu længere syd for dette grubeområde lå 5-6 fritliggende huse og tilhørende staklader fra sen førromersk jernalder samt to indhegnede gårdsenheder med bevarede hegngrøfter. Disse dateres til ældre romersk jernalder.

Figur 1: Oversigtsbillede af hele etape II, sat sammen af de tre deludgravninger. Germanertidsbebyggelsen ligger mod nord, midtfor ses et område med grubeaktivitet fra sen førromersk/ældre romersk jernalder, og sydligst ses bebyggelse fra samme tidsperiode som gruberne. Området er præget af middelalderlige/efterreformatoriske agerrener, som sås løbe nord-syd på hele arealet.

Undersøgelsens forhistorie

Udgravningerne er foretaget på baggrund af nybyggeri på et 6 hektar stort område. Det er anden del af en række udgravningsetaper og udstykningen findes omtalt i lokalplan 1069.

Der er lavet en del forundersøgelser i forbindelse med ældre byggemodninger øst og sydøst for Skovby Nygaard-udstyknigen. Ved disse forundersøgelser blev der fundet rester af huse og gruber fra yngre bronzealder, førromersk jernalder og ældre romersk jernalder (150106- 4, 12, 14 og 15). Mod vest og sydvest, i den østligste kant af Galten, ligger to overpløjede gravhøje (150110- 4 og 5). På Skovby Nygaards jorde, vest for gården, ligger desuden en overpløjet gravhøj (150106-3). I sommeren 2012 udgravede Museum Skanderborg et større gårdsanlæg fra germansk jernalder lige nord for det aktuelle område, i det arkæologiske udgravningsområde der kaldes etape I.

Det berørte areal ligger på en sydvendt, langstrakt skråning med Lyngbygård Ådal få km mod nord, og denne placering har givetvis været attraktiv for oldtidsbeboelse.

Administrative data

Forud for nybyggeri på Skovby Nygaard-udstyknigen har bygherre anmodet Museum Skanderborg om at lave en systematisk udgravning af ialt 3,5 hektar. Ud af dette areal er en mindre del stadig uudgravet, da der her skulle etableres grønne områder.

D. 14. marts 2013 godkender Kulturstyrelsen det indsendte budget.

I april 2013 fremsender Museum Skanderborg oplysninger til Kulturstyrelsen fra rådgivningsfirmaet Land & Plan, Horsens vedrørende arealstørrelsen på parceller og byggemodningsarealer med henblik på en tilskudsvurdering.

D. 8. maj 2013 godkender Kulturstyrelsen igen det før vedtagne budget uden tilskud.

D. 23. maj 2013 indgiver Land & Plan en klage til Kulturministeriet vedrørende Kulturstyrelsens afgørelse af 8. maj 2013. Klagen omfatter parcelarealet, og ikke byggemodningsdelen.

D. 27. september 2013 godkender Kulturstyrelsen delbudget på byggemodningsdelen kaldet etape II del I.

D. 27. september 2013 godkender bygherre delbudgettet på byggemodningsdelen etape II del I.

D. 17. oktober 2013 stadfæster Kulturministeriet Kulturstyrelsens afgørelse af 8. maj 2013.

D. 18. oktober 2013 godkender Kulturstyrelsen delbudgettet på parcelområdet, kaldet etape II del II.

D. 21. oktober 2013 godkender bygherre delbudgettet på parcelområde etape II del II.

D. 10. januar 2014 godkender Kulturstyrelsen delbudgettet på parcelområde etape II del III.

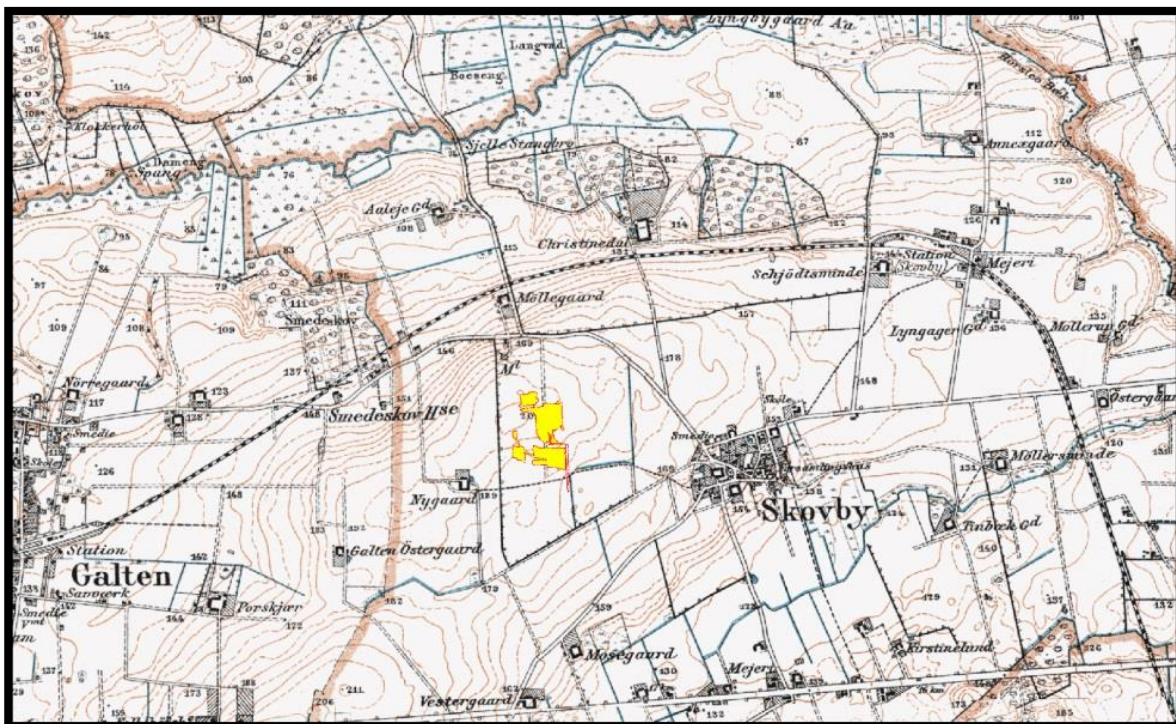
D. 13. januar 2014 godkender bygherre delbudgettet på parcelområde etape II del III.

Bygherre: Skovby Nygaard, 8464 Galten, v. Jørgen Baastrup Nielsen, post@skovbynygaard.dk

Kontaktperson/rådgiver for bygherre: Land og Plan A/S, Horsens, Svend Smedegaard.

Ansvarlig for undersøgelsen: Museum Skanderborg, Adelgade 5, 8660 Skanderborg.

Dokumentationsmateriale bestående af fund, fotos, tegninger og beretning opbevares på Museum Skanderborg, Adelgade 5, 8660 Skanderborg.

Figur 2: Udgravningens etape II markeret med gult på de lave målebordsblade fremstillet 1926-1941. Kortmateriale: Geodatastyrelsen.

Topografi, terræn og undergrund

Det berørte areal ligger i et bakket morænelandskab med Lyngbygård Ådal mod nord, og på nordkanten af et større, mod syd, let skrånende plateau. Terrænet er på udgravningsområdet jævnt skrånende, og ligger omkring kote 63 (DVR90), højest i den nordvestlige del. Undergrunden er gulbrunt sandet ler.

Målesystem

Alle anlæg samt udgravningsfeltets omfang blev opmålt med GPS i projektion Euref 89 zone 32. Herefter blev data konverteret til Mapinfo via ArkDigi.

Øvrige data

Undersøgelsen af byggemodningsdelen del I påbegyndtes og afsluttedes i løbet af oktober måned 2013.

Undersøgelsen af parceller del II påbegyndtes i november 2013 og afsluttedes i december 2013.

Undersøgelsen af parceller del III påbegyndtes juni 2014 og afsluttedes august 2014.

Udgravningsdel I blev umiddelbart efter færdiggørelse af den arkæologiske udgravning byggemodnet og veje blev asfalteret af entreprenørfirmaet KM Maskiner. Denne proces foregik stadig, mens parceller del II blev udgravet, hvilket medførte, at tunge maskiner fra tid til anden var nødsaget til at køre ind over udgravningsområdet og hen over arkæologiske anlæg, i flere tilfælde anlæg, som ikke var blevet undersøgt endnu. På parceller del III var byggemodningen ligeledes i gang, mens udgravningen kørte, og her var der i sommerferieperioden en episode, hvor entreprenøren KM Maskiner havde muldafrømmet et vejtracé, som gik tværs gennem et uundersøgt udgravningsområde. Museet blev dog varskoet om fejltagelsen af KM Maskiner, og vejtracéet blev opmålt og undersøgt inden byggemodningen fortsatte.

Under parceludgravning del II blev der uden forudgående varsling gravet et kloakstykke på et endnu ikke forundersøgt område i etape III. Her blev der fundet et lerkar med brændte ben samt registreret et par gruber, som kunne ses i nedgravningsprofilen.

Det arkæologiske arbejde blev udført af arkæologistuderende Ulla Rasmussen og Dorthe Kragh, samt arkæologerne Morten Valdorff Rasmussen, Merethe Schifter Bagge, Louise Søndergaard, Nanna Kirkeby, Audur Halldorsdottir og Anja Vegeberg Jensen (daglig leder).

Maskinassistenten blev leveret af entreprenørfirmaet KM Maskiner, Ry med skiftende maskinførere. Der blev anvendt en gravemaskine på bæltet med en 2 meter bred skovl.

I oktober 2013 under byggemodningsudgravningen var vejret ret lunt for årstiden samt tørt, mens det blev gradvist koldere og meget mere vådt under parceludgravningen i november-december. Enkelte anlæg i det sydlige område blev opgivet snittet, da der samlede sig en del vand i netop det hjørne. Under udgravningen i sommeren 2014 var der tørt og varmt og i visse tilfælde besværliggjorde det fladeobservationer, afrensning og snitning af anlæggene. Ud over det, så var det nordligste område af udgravningen sommer 2014 stærkt traktoseramt, og her blev det opgivet at snitte visse anlæg.

Morten Valdorff Rasmussen, Louise Søndergaard og Anja Vegeberg Jensen har stået for indtastning af data i MUD, Museernes Udgravningsdata, samt udført fundbeskrivelse.

Udgravningsmetode

Udgravningsfelterne blev muldafrømmet med maskine af flere omgange. Der blev fra museets side taget hensyn til KM Maskiner og bygherres præferencer i forhold til hvilket område man skulle afrømme først. Anlæggene blev GPS-indmålt så vidt muligt lige efter muldafrømningen. Afrømning af jord er i det nordlige område med germanertidsgården foregået med nord-sydvendte baner som blev undersøgt og derefter frigivet, hvilket har gjort observationen af husene lidt besværlig, da disse så fremkom i afbrudte dele uden mulighed for at kunne se hele huset på én gang.

Efterfølgende blev udvalgte anlæg i konstruktioner samt diverse gruber snittet med håndskovl og registreret, dvs. alle tagbærende stolper og en del vægstolper blev snittet, mens der blev udvalgt enkelte områder i hegnsforløbene. Særligt interessante anlæg blev tømte, og udvalgte anlæg blev fotograferet. Floteringsprøver til makrofossilanalyse blev udtaget fra relevante anlæg, og fund blev indsamlet, i videst muligt omfang også fra anlæg der ikke blev snittet. Floteringsprøverne er behandlet på Moesgård Museum, og de naturvidenskabelige resultater var ikke brugbare i forhold til makrofossile analyser. Jordprøverne er dog primært taget med henblik på C-14 datering, og disse afventes.

Figur 3: Opmåling med GPS, her i del I, som udgjorde vejforløbene.

Undersøgelsens resultater

Der er i alt undersøgt 2,6 ha. Ved udgravningen blev der undersøgt 1471 anlæg. Herimellem findes der en masse anlæg, som ikke er undersøgt, fordi der er gjort en prioritering: Hvis anlæggene bidrager til en klarhed i fortolkning af konstruktioner, så er de blevet undersøgt. Alle anlæg med keramik i overfladen samt langt de fleste gruber er også prioriteret undersøgt. De resterende anlæg er til slut indskrevet og kategoriseret i MUD (Museernes Udgravnings Data) ud fra udseende samt ud fra beliggenhed i forhold til de erkendte konstruktioner. Udover det, så er der huller i A-nummerrækken, som stammer fra en forundersøgelse af etape III (fra A4904-5093, 5095-5310 samt 5314-A5397). De anvendte A-numre starter ved A2939 og slutter ved A5747.

De i MUD registrerede anlæg tæller i alt 2296 stk. Anlæggene bestod af 1385 stolpehuller, 206 gruber (herunder 6 kogegruber), 5 brønde, 294 naturfænomener, 1 ildsted, 56 agerrener, 15 ikke tolkbare anlæg, 46 udefinerede fyldskifter, 30 kulturlagspletter/vådbundsområder med fund, 1 depot- eller offerfund. 163 numre udgår.

Der blev anvendt fundnumre fra X534-X575, X757-X775, X788-X1217, X1258-X1285, og hvert x-nummer kan godt indeholde flere genstande. Jordprøver blev der taget i alt 61 stk. af, og her er der anvendt følgende x-numre: X534-X575 samt X757-X775.

Der er fundet i alt 11 flintobjekter, 1 jernslaggeklump, 7 x-numre med varierende antal klumper brændt ler, 378 x-numre indeholder oldtidskeramik, mens 1 fundnummer indeholder historisk keramik. Derudover er der fundet 46 sten med forskellige funktioner, 7 numre som dækker over brændt knoglemateriale, samt 1 trækulsprøve.

Der blev anvendt tegningsnumre fra T40-79, T90-120 samt taget fotos fra F 1/227 - F 1/431, og F1/504 – F608.

Der kunne ialt udskilles 29 konstruktioner (K19 – K47) i form af huse og hegn.

Anlæg

Anlæg er en samlet betegnelse for spor efter, hvor man har gravet huller i forhistorisk tid.

Når den brune muldjord fjernes, fremstår de forhistoriske anlæg som mørke pletter i den lyse undergrundsjord. De mørke pletter er dér, hvor man har gravet huller i forhistorisk tid. Hullerne er blevet fyldt op med organisk materiale, trækulsholdig jord eller sten, og kaldes samlet for anlæg. Anlæggene kan være både stolpehuller fra stolper i huse, men de kan også være fx jordovne, brønde og grave.

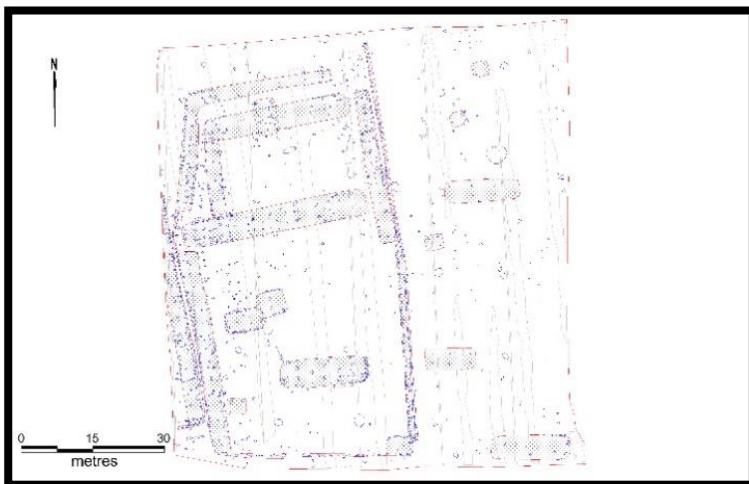

Herunder fremlægges resultaterne af udgravningen, startende mod nord på udgravningsområdet:

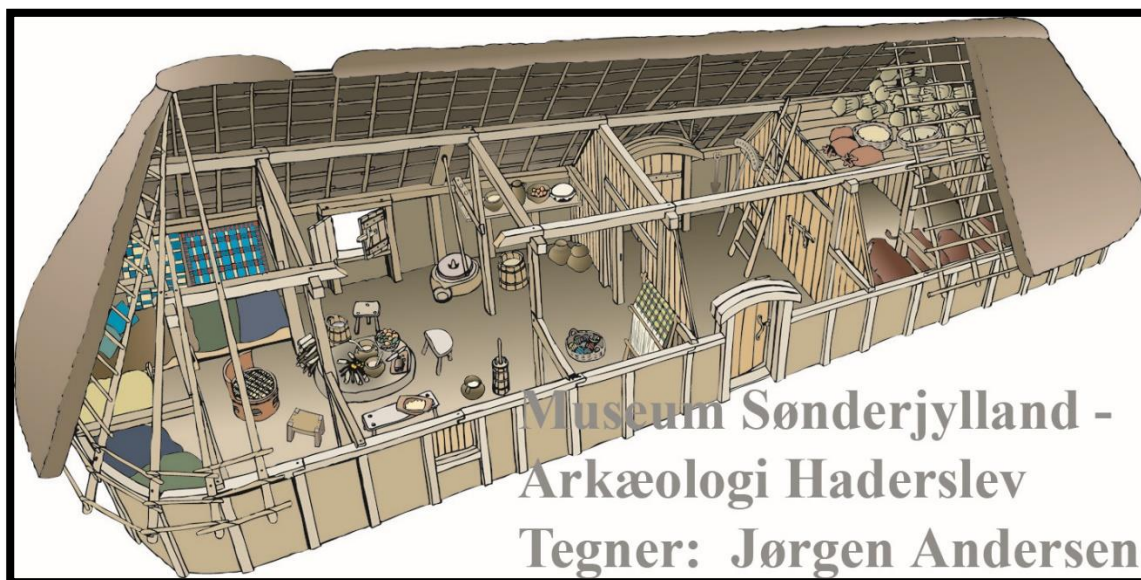
Germansk jernalder (375-750 e.Kr.):

Her i den nordlige del er der fundet en heget gård fra ældre germansk jernalder (375-550 e.Kr.), bestående af et 39 meter langt hovedhus samt 5 andre bygninger, det hele omkranset af et omfattende sadeltagshegn. Udseendet af dette gårdsanlæg modsvarer i stor stil det gårdsanlæg, som blev fundet i udgravningsetape I.

Figur 4: Her ses gårdsanlæggene til sammenligning: Gården fra udgravningsetape 1 ses øverst, mens den aktuelle gård fra etape II ses nederst.

Gårdsanlægget fra etape I indeholdt to hovedhuse, hvor det ene hus havde to forskellige byggefaser. Derudover fandtes der to småhuse, et hegnshus, en staklade samt en lille nord-sydvendt bygning. Udenfor hegnet sås en ovn, 3 staklader, 2 økonomibygninger samt et hus, hvori der blev fundet et drikkebæger af ler. Bægeret er en ler-eftertiligning af et frankisk drikkeglas, og daterer huset til ca. år 500 e.Kr. AMS-datering af materiale fra ovnen lander ligeledes omkring år 500 e.Kr.

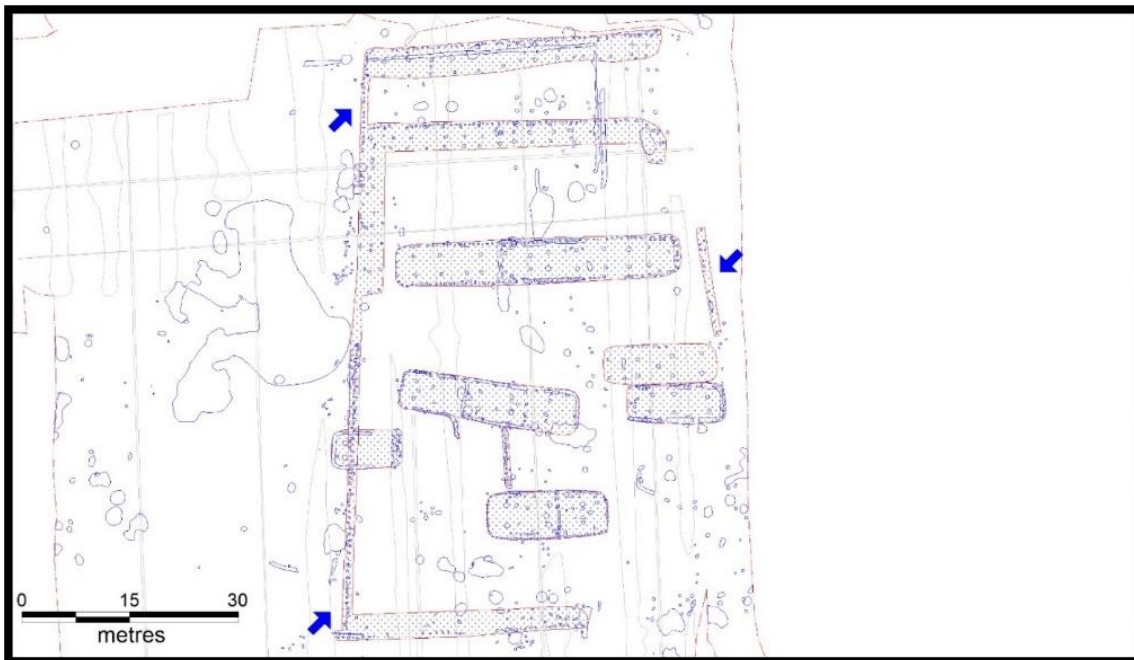

Figur 5: Her ses en rekonstruktion af et langhus fra perioden.

¹⁴C datering

Alle levende organismer optager det radioaktive kulstof ¹⁴C. Når organismen dør stopper optagelsen og den mængde ¹⁴C, der er blevet optaget begynder at henfalde til ikke-radioaktivt kulstof ¹²C. Efter 5730 år er kun halvdelen af den oprindelige mængde ¹⁴C tilbage. Måler man mængden af ¹⁴C i en prøve, kan man således regne ud, hvornår organismen døde. Man må dog regne med en usikkerhed på mindst 100 år i ¹⁴C-dateringer.

K19:

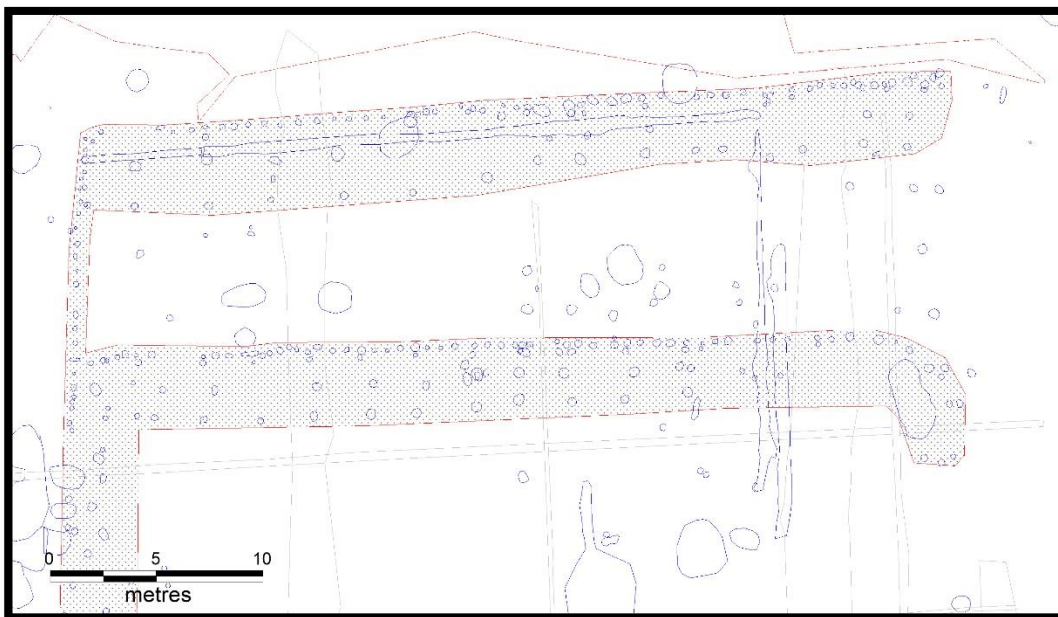
Figur 6: Hegn K19, markeret med blå pile.

Type: Sadeltags-/flethegn.

Beskrivelse: Hegn, der omkranser gårdsenheden. Mod øst ses et kort stykke nord-sydgående flethegn bevaret, som kunne antyde, at hegnet har været lukket hele vejen rundt. Hegnet omkranser et område på i alt 4200 m², og det må siges at være en meget stor gårdsenhed, selv for perioden. Kun et udvalg af stolperne er snittet.

Øverst mod nord ses hegnet som et øst-vestgående forløb af sadeltag. Dette sadeltag er klassisk opbygget med den dybeste stolpe i midten af den tredelte tagbærende konstruktion. Yderst har været et fletværkshegn, og på indersiden har der været åbent, så man har kunnet have sine aktiviteter under taget. Parallelt med dette sadeltagsforløb ligger endnu et hegnforløb. Der er 6,5 meter ned til dette hegn, som er et velbevaret og meget ensartet hegnforløb med sadeltagskonstruktion. Hegnet ses løbe et stykke mod syd langs den vestlige afgrænsning. De tagbærende stolper er dybe og flere steder med stolpespor, især mod vest. Mod øst bliver hegnet mere diffust, men der er rester af hegnet, bl.a. de dybe tagbærende midterstolper. Hegnet består af en tætstillet stolperække mod nord med en mindre ekstra stolpe for hver 5. stolpe. Netop her ud for de ekstra stolper ses de tagbærende sæt.

I den sydlige arm af de to parallelle forløb er der kortere afstand mellem de tagbærende stolpesæt. Her ses en typisk afstand på ca. 2,5 meter, mens den nordlige arm har en tagbærende afstand på ca. 3-3,5 meter.

Figur 7: De to sadeltagsforløb mod nord.

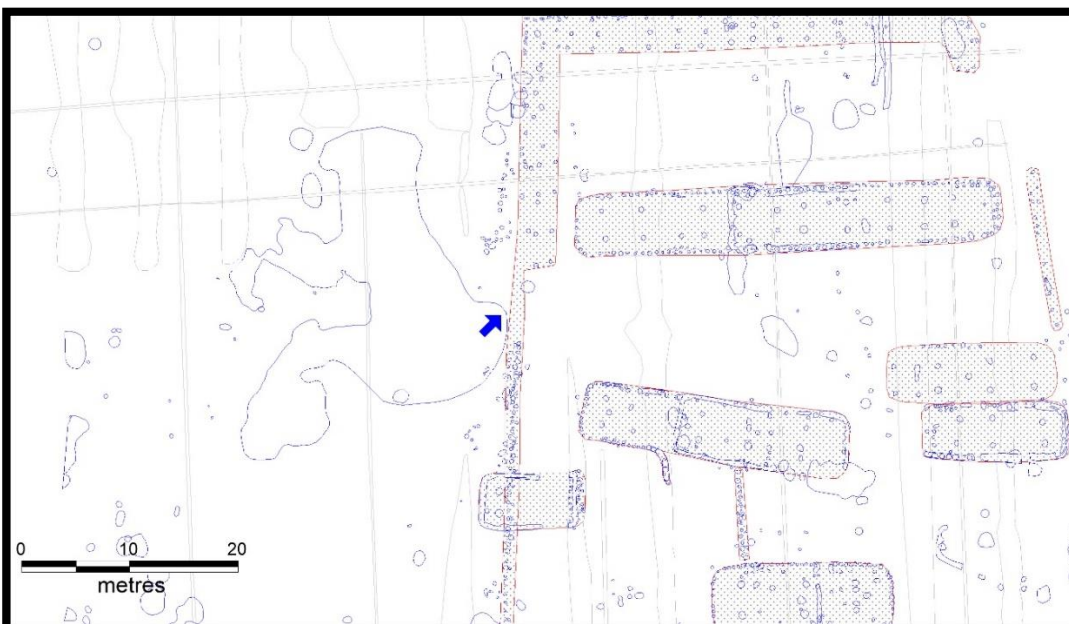
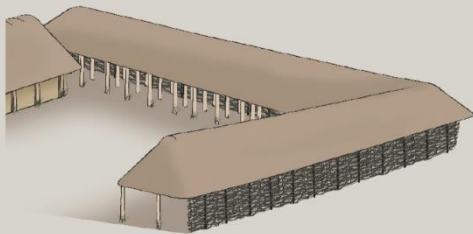
Disse to stykker sadeltag er orienteret helt samme vej. Derfor er det nærliggende at antage, at den nordlige "arm" er blevet sat på hegnet mod vest i forbindelse med en ønsket udvidelse af det indhegnede areal. Den sydlige "arm" er formodentlig blevet nedtaget i denne proces.

Helt mod vest udgøres hegnet dels af det ovenfor beskrevne sadeltag, dels af et langs forløb, som ser ud til at have været fletheegn. Der ses flere steder at, der må være skiftet stolper ud, idet der er klynger af stolper i hegnet. Man ser ingen tydelige tegn på en indgang eller port. Dog sker der et brat stop i flethegnet midt på forløbet, og 7 meter mod nord begynder så et sadeltagshegn. Kan man forestille sig en så stor åbning i hegnet mod vest? Det har skabt et voldsomt hul ift. blæsten, som har kunnet stå direkte ind på gårdspladsen mellem husene K20 og K22.

Sadeltagshegn

Sadeltagshegnet er et slags tagoverdækket hegn. Det kan bedst sammenlignes med et nutidigt cykelskur, idet de er åbne ind mod gårdspladsen, mens ydersiden har en risflettet væg. De har formodentlig tjent som opbevarings- eller arbejdsområder for gårdens beboere, ligesom de også kan have fungeret som staldarealer for husdyr.

Sadeltagshegnene ligner derfor til dels de treskibede huse. Ligesom husene har de nemlig flere parallelle rækker af stolper, der har båret hegnets tag. Sadeltagshegnene kan være 3-5 m brede og omkranser oftest gårdspladsen til langhusene i perioden fra ca. 200-700 e.kr.

Figur 8: Mulig åbning i hegnet, markeret med blå pil.

Datering: Ser man på det indhegnede areal, som er ca. 4200 m² (42 x 81 meter), så formodes gårdsanlægget at være bygget omkring 500 e.Kr. Her i denne tidsperiode lægger man mange flere m² under hegn end i de forudgående perioder, og anlægget er desuden temmelig stort.

Desuden er der så store ligheder i opbygningen af de to germanertids-gårdsenheder fra denne etape samt den tidligere etape I, at en datering må være relativt identisk, dvs. ca. 500 e.Kr.

K20:

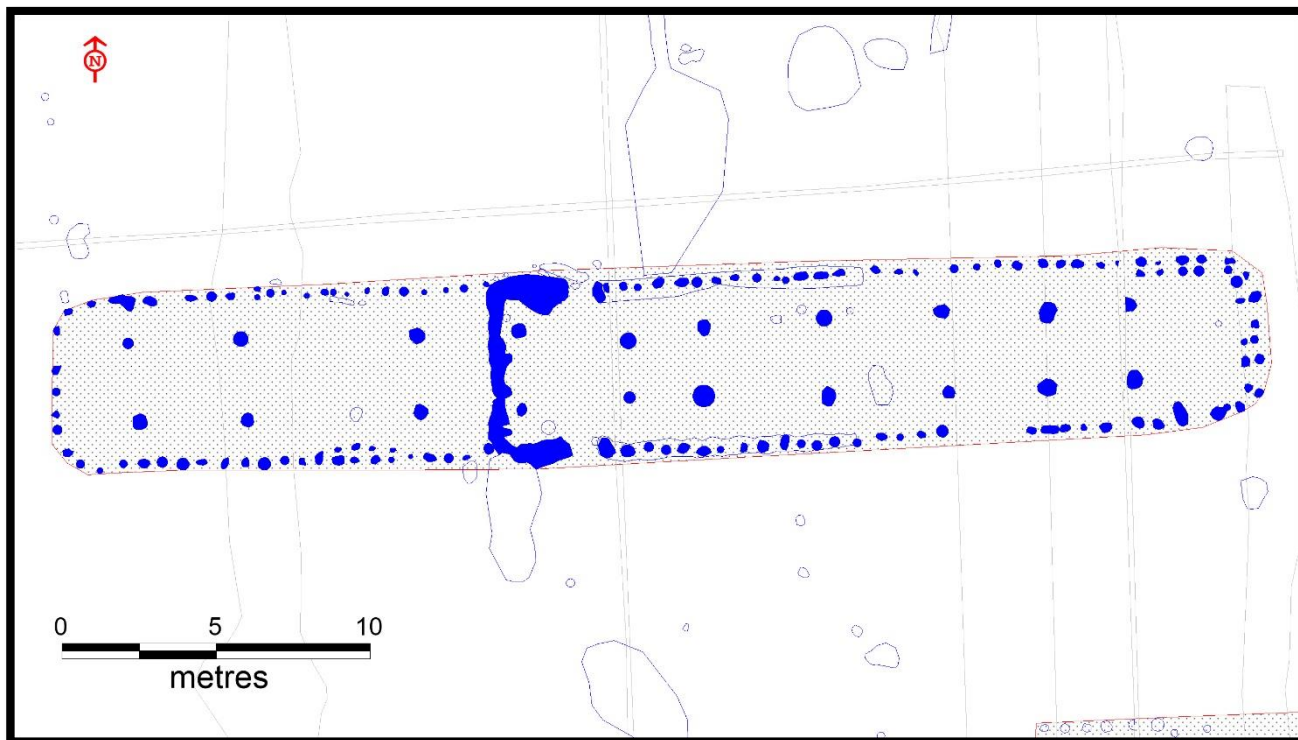
Type: Treskibet langhus, opfattes som hovedhuset i gårdsanlægget. Næsten helt præcist øst-vestvendt, 39,5 meter langt, 6 meter bredt.

Beskrivelse: Det primære langhus. På trods af flere overlappende agerrener er huset næsten komplet, kun et stykke af den sydøstlige væg mangler. Der ses to indgange, begge 1,3 meter brede, som er placeret overfor hinanden, ca. 17 meter fra den vestlige gavl. Huset har 10 sæt tagbærende stolper, rette gavle, og en midtersektion med bevaret væggrøft. Afstandene mellem stolpesættene er fra vest mod øst som følger: Fra vestgavlen og ind til 1. tagbærende sæt er der 2,5 meter, dernæst 3,7 m., 5,6 m., 3,2 m., 3,5 m., 2,5 m., 3,9 m., 3,8 m., 3,4 m., 2,6 m., og 3,7 meter fra sidste sæt og ud til gavlen. Der er ca. 2,5 meters spænd mellem stolperne i de enkelte sæt. Dog ses et meget snævert stillet sæt lige øst for de to indgange, med kun 1,8 meters spændvidde. Dette repræsenterer muligvis en dør ind til stald/ladeafdelingen i den østlige ende af huset.

Det ses således at både modulerne samt afstanden mellem disse varierer. Det store spring på 5,6 meter mellem to moduler ses i den vestlige del af huset, og indikerer, at man her har haft beboelse. Selve modulerne deler sig groft sagt i to størrelser, og to smalle moduler ses hhv. lige øst for indgangene samt yderst mod øst.

Vægstolperne varierer lidt i både bredde, dybde og snit, mens ses oftest omkring 30 cm i bredden, 10-20 cm i dybden og går fra let rundet bund til flad bund og rette sider. Dørstolperne er bredere og dybere, og her ses tillige stolpespor. Tagstolperne er 50-110 cm i bredden, 40-50 cm i dybden, med rette sider eller én ret og én rundet side, med flad til let afrundet bund. Der ses stolpespor i alle tagstolperne, og desuden også et tyndt, gråt og kompakt bundlag. Hvad dette lag repræsenterer vides ikke, men er tilstede i stort set alle tagstolperne. Væggrøfterne omkring den midterste del af huset eksisterer nærmest kun i overfladen, og ses ikke i snit. Hvorfor grøfterne netop her er synlige er ikke til at sige. Måske har væggrøfterne også eksisteret i resten af huset, men den ret afgrænsede forekomst er nu noget påfaldende. Grøften ses også tværs over den formodede dør i indgangsområdet til den vestlige del af huset, men må her formodes at bestå af et nedtrådt smudslag, som under indmåling af anlægget opfattes som væggrøft. Da der ingen indgange findes i den vestlige husdel, så må man nødvendigvis have haft indgang hertil gennem entrédelen i midten af huset. Hvis man gransker den tværgående væggrøft, så ser det faktisk ud til, at der godt kan gemme sig et sæt dørstolper her, som lige ses stikke ud på den østlige side af grøften, midt i forløbet. Gavlstolperne samt et lille stykke af nordvæggen herved er sat to og to i den østlige ende, hvilket ikke er tilfældet mod vest.

Syd for huset ses en større grube, som man ved snit kan konstatere, at huset overlapper. Keramikken fra gruben er dog relativt ukarakteristisk, og kan ikke give os nogen nærmere datering end jernalder. Der er bl.a. fundet et rundhugget skår heri.

Figur 9: Langhus K20. Huset er ca. 236 m² stort, og rummer både beboelse og stald/lade.

K21:

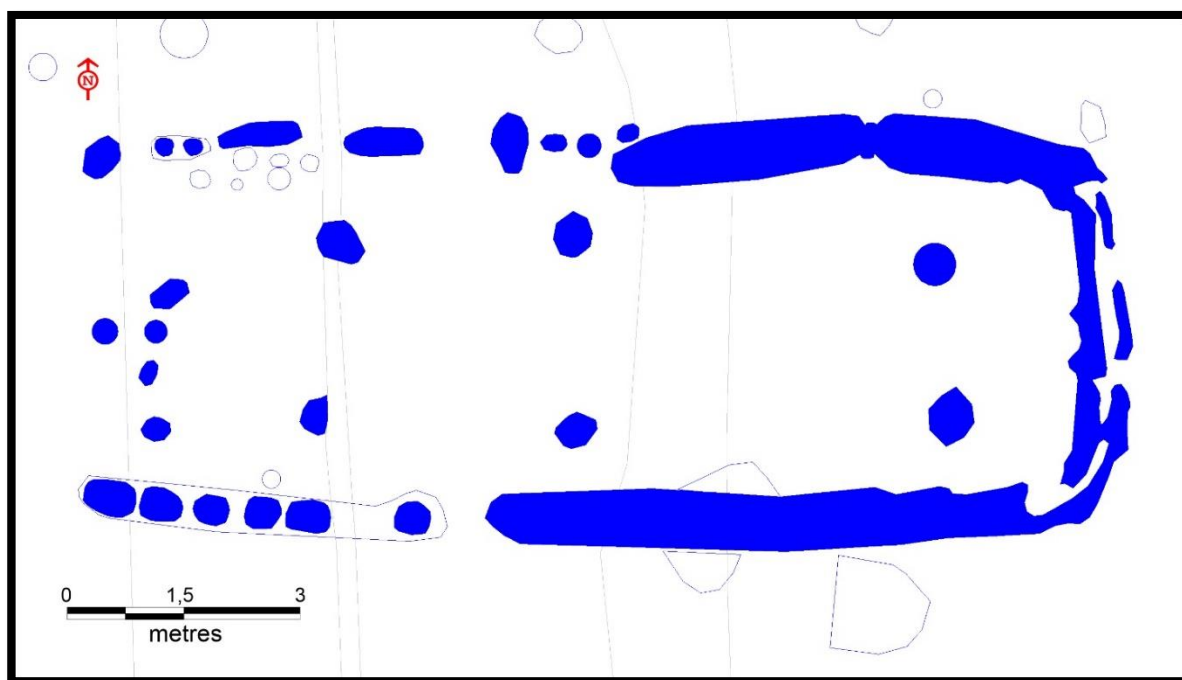
Type: Treskibet værkstedshus/hører til i kategorien "småhuse". Næsten helt præcist øst-vestvendt, 13,4 meter langt, 5,3 meter bredt.

Beskrivelse: Mindre hus, formodentlig ikke beboelse, men nok nærmere værksted eller udhus. Har bevaret væggrøft, som ses ret så velbevaret mod øst, mens den er lidt mere sporadisk mod vest. Ret gavlfod mod øst, mens der er en åbning mod vest i form af manglende gavlfod her. Der ses en række af mindre stolper lidt indenfor vestenden, som måske har udgjort en læskærm.

Huset har 3 sæt tagbærende stolper, og afstanden mellem sætterne er som følger: Fra vestgavlen og ind til 1. sæt er der 3,1 meter, fra 1. til 2. sæt er der 3,1 meter, fra 2. til 3 sæt er der 4,6 meter, og fra 3. sæt og ud til østgavlen er der 2 meter. Spændet mellem stolperne i de respektive sæt er fra vest mod øst: 2,3 meter, 2,5 meter samt 2 meter.

Væggrøfterne indeholder stolper af lidt varierende dybde og bredde. Der ses mellemrum mellem stolperne i væggrøfterne, oftest 10-20 cm, men også sammenflydende stolper ses. Mod vest, hvor der ikke ses nogen gavlfod, har vi her to store stolper, én i hver ende af den hhv. sydlige og nordlige væggrøft, størrelsesmæssigt helt på højde med de tagbærende stolper. Muligheden for, at man har haft en tofløjet port er derfor til stede, da det har været solide stolper, der har kunnet bære en port. En stolpe af mindre format ses placeret lige i midten af gavlfoden, og kan have fungeret som midterstolpe i porten, der hvor begge dørfløje mødes. Der ses en mulig døråbning i husets sydlige væg. Bredden af denne åbning

De tagbærende stolper har alle stolpespor, er mellem 59-73 cm brede, 33-58 cm dybe, og har rette sider med let rundet eller flad bund.

Figur 10: Hus K21.

Funktionen af dette hus er uvis. De udtagne floteringsprøver fra tagstolperne har heller ikke givet nogen yderligere forklaring på anvendelsen. Man må blot konstatere, at mulighederne for anvendelse er mange (se Det Sønderjyske Landbrugs Historie: Jernalder, Vikingetid og Middelalder, s. 313). Dog er det knapt så sandsynligt, at man ville vælge at bruge et hus med en stor port i vestenden som bolig. Det må have været en smule koldt om vinteren.

K22:

Type: Sektionsopdelt, treskibet værkstedshus. Vestnordvest-østsydøstligt orienteret, 24,8 meter langt og 5,6 meter bredt.

Beskrivelse: Langhus med rette gavle (stolper i vestenden, væggrøft i østenden), og flere pudsige detaljer. Den vestlige sektion af huset har et sæt markante tagbærende stolper (ca. 70 cm brede og 50-60 cm dybe) forskudt op i den vestligste ende af huset, ca. 2 meter fra gavlen. I forlængelse af den sydlige væg ses væggrøften svinge mod syd, og laver herved en døråbning med vindfang. Dette er således den eneste indgang i vestenden af huset, som ikke ser ud til at være forbundet med resten af huset via gennemgange eller dørpassager, kun i kraft af placeringen.

I væggene ses tydelige stolper mod vest, syd og nord, langt mere sporadisk mod øst. Flere steder ses et diffust lag om stolperne, der kunne være resterne af væggrøft.

Den midterste del af huset har to sæt tagbærende stolpesæt, som er markante og dybe, og alle har stolpespor. I den ene af tagstolperne er fundet et rundbuget lerkar, som virker bevidst placeret her, og ikke

tilfældigvis havnet i stolpen. Desuden ses også væggrøft, flere steder med spor af stolper. Der er umiddelbart ingen dørindgange i midterområdet med væggrøfterne, kun passage fra den østlige del gennem midterskibet. Flere steder ses stolper langs væggrøften på indersiden, hvilket indikerer en dobbeltvægskonstruktion. I den østlige del ses et enkelt tagbærende sæt. Gavlen består af en væggrøft, som overlapper en større grube fra ældre romersk jernalder. Grøften kan ikke ses i grubefylden i fladen, og derfor er forløbet her ikke kendt. Der findes et muligt skillerum med døråbning mellem midterdelen og den østlige del. I den østlige del er der ikke konstateret døråbninger, men de må have været der. Flere gruber fra ældre romersk jernalder slører billedet betydeligt.

Funktionen af dette hus er uvis. På mange måder minder det om et langhus med den velkendte tredeling i beboelse, indgangsområde og stald. Dog er det meget specielt med en helt separat vestende, som man kun kan entrere via indgangen ved vindfanget. Desuden er midterdelen heller ikke tilgængelig udefra, da der her er helt lukket af med væggrøfter, bortset fra mod øst.

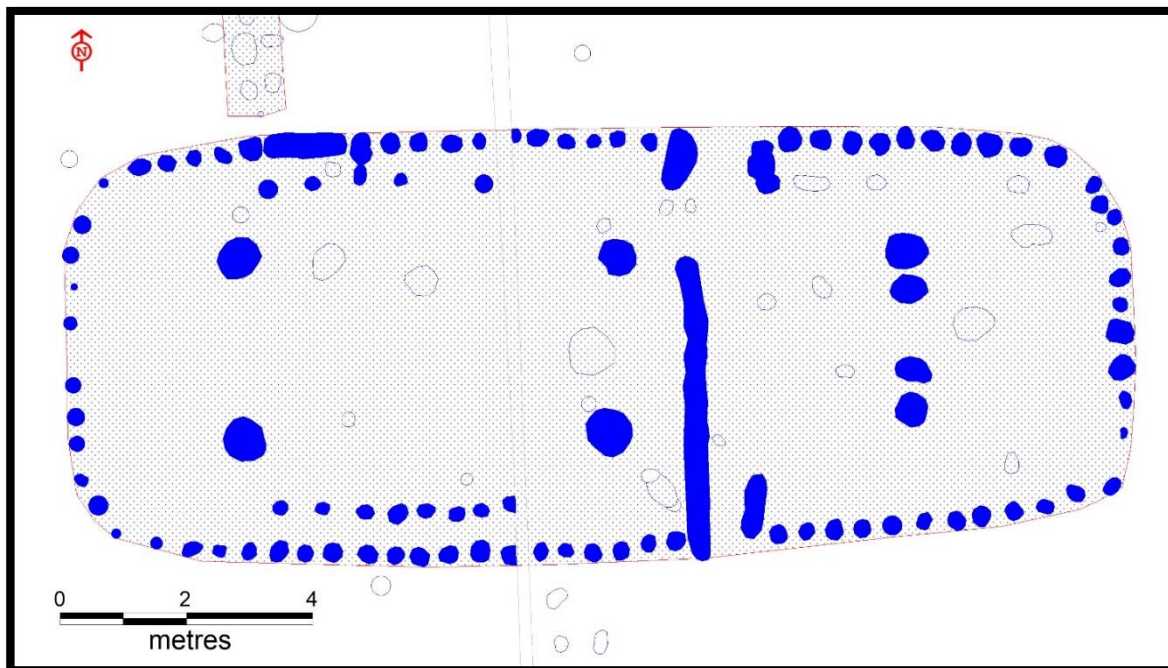

Figur 11: Hus K22.

Fra sydvæggen af dette hus ses et fletværkshegn (K25), som forbinder ovennævnte hus K22 med hus K23. Altså må disse to huse være samtidige. Der er ca. 8 meters afstand mellem de to huse.

K23:

Type: Treskibet hus med mulig halfunktion. Næsten præcist øst-vestvendt. 16, 8 meter langt og 6,7 meter bredt.

Figur 12: Hus K23.

Beskrivelse: Hus med formodet speciel funktion. Er "forbundet" med hus K22 i kraft af hegnsforløb K25, som løber nord-syd imellem de to bygninger. Huset K23 har rette gavle og lige vægforløb. Der ses 3 sæt tagbærende stolper, hvoraf det østligste sæt har indvendige støttestolper. Vægstolperne er næsten alle bevaret, og der findes ganske tydeligt to over for hinanden stillede indgange. På den vestlige side af indgangsområdet ses en skillevæg med indgang ind til den vestlige del af huset, som rummer to sæt tagbærende stolper. De står med 5,9 meters afstand (2,8 meters spænd mellem stolperne), og der er 2,6 meter ud til gavlen fra det vestligste tagbærende stolpepar. Fra det østligste tagstolpepar er der 3,3 meter ud til gavlen. I den vestlige del af huset ses to rækker stolper, som følger vægforløbet. Der er 70 cm fra disse to stolperækker og ud til væggen. Måske har der her været bænke. Især omkring bænkeområdet og vægstolperne herved indeholder en hel del trækul, som måske kunne tyde på, at man her har haft et ildsted, som har afstedkommet en del trækul på jorden.

Væg- og gavlstolper er runde til rundovale og står tydeligt frem mod undergrunden. Alle disse stolper indeholder trækul i større eller mindre grad, og er rundede eller let fladbundede i snit, ca. 30-40 cm brede, 20-30 cm i dybden. Gavlstolperne har en tendens til at være knapt så velbevarede.

De tagbærende stolper er mellem 63 og 73 cm brede, 37-54 cm i dybden og med let rundet bund og rette sider. Der ses ingen stolpespor, men mere en horisontal tredelt lagdeling med et gråt lag i bunden.

Figur 13: Keramik fra A3729 i hus K23.

I tagstolpe A3729 er fundet skår fra et fint ornamenteret kar af tyndt gods med glat yderside. Indersiden er mere ru og ujævn. Ornametikken består af furer: De horisontale furer ses omløbende på halsen, begyndende lidt under randen og fortsætter ned af halsen, som er ca. 6 cm høj. Randen har let udsvaj og er tynd og afrundet, og har en bred facet på indersiden. Raddiameteren er ca. 14 cm.

Ved halsens slutning ses et bugknæk, og derefter ses bredere vertikale furer, afbrudt af en tynd fure stedvis, og derefter ses tynde horisontale områder ved siden af, dvs. en opdelt ornamentik på bugområdet. Denne keramik kan dateres til ældre germansk jernalder (375-550 e.Kr.)

Hus K23 må formodes at have en anden funktion end beboelse eller udhus/værksted. Keramikken fra det tagbærende stolpehul indikerer, at man i dette hus har haft finere keramik på bordet. Bænkene i vestenden

tyder også på at man har kunnet opholde sig i huset under ret komfortable forhold, især hvis man forestiller sig, at ildstedet har ligget midt mellem bænkene. Lignende huse med tre sæt tagbærende stolper fra det sydlige Jylland tolkes som små haller, hvor man udfører repræsentative opgaver, eksempelvis gæstebud eller indgåelse af særlige aftaler (Se Det Sønderjyske Landbrugs Historie: Jernalder, Vikingetid og Middelalder, s. 314).

Datering: Også udgravningsetape I på Skovby Nygård rummede denne type bygning, og her er lavet C14-dateringer, der ligger omkring år 500 e.Kr. Man må formode at dette hus skal dateres ligesådan.

Figur 14: Foto af hus K23, stolperne er markeret med mel. Efteråret 2013 var meget vådt, og det var ikke muligt at rense fladen bedre op.

K24:

Type: Værkstedshus, ca. 9 meter langt og 5,3 meter bredt. Næsten præcist øst-vestorienteret.

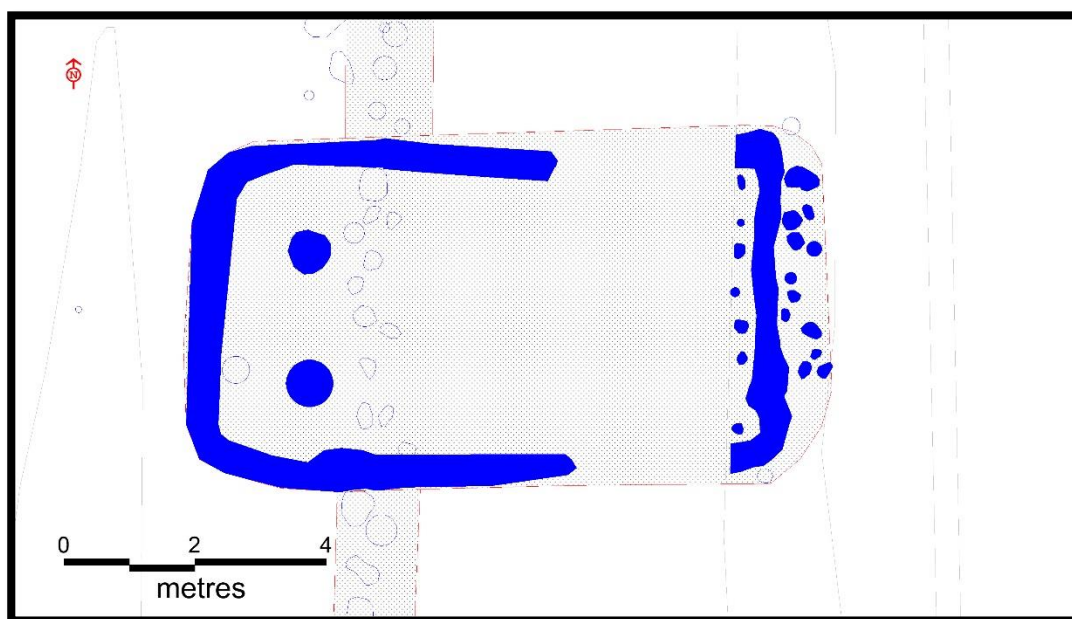
Beskrivelse: Lille treskibet hus, som ligger længst mod vest i gårdsanlægget, overlappes af hegn K19, dvs. huset er ældre end hegnet. Huset har en velbevaret væggrøft, mens eventuelle stolper i grøften er næsten usynlige. Den østlige gavl er påtruffet i frigivet vejtracé, og er derfor kun konstateret og opmålt. Intet er snittet her, da entreprenøren havde brug for området til færdselsvej.

Huset er udstyret med to dybe tagbærende stolper, og de står med 2 meters afstand. Stolperne er omkring 60 cm i bredden og ca. 50 cm i dybden, den ene har afrundet bund, mens den anden har et firsåre snit.

Der ses en del små stolper på både inderside og yderside af den østlige gavl. Hvad de repræsenterer er ikke afklaret.

Det er ikke muligt at fastslå, hvor indgangen har været. Området øst for de tagbærende stolper var frigivet til anlægsarbejde, da den østlige gavl blev påtruffet, og entreprenøren havde allerede haft en del kørsel på stedet. Derfor var det ikke muligt, at gendanne vægforløbet.

Man må formode, at der her er tale om et lille udhus eller værkstedshus.

Figur 15: Hus K24.

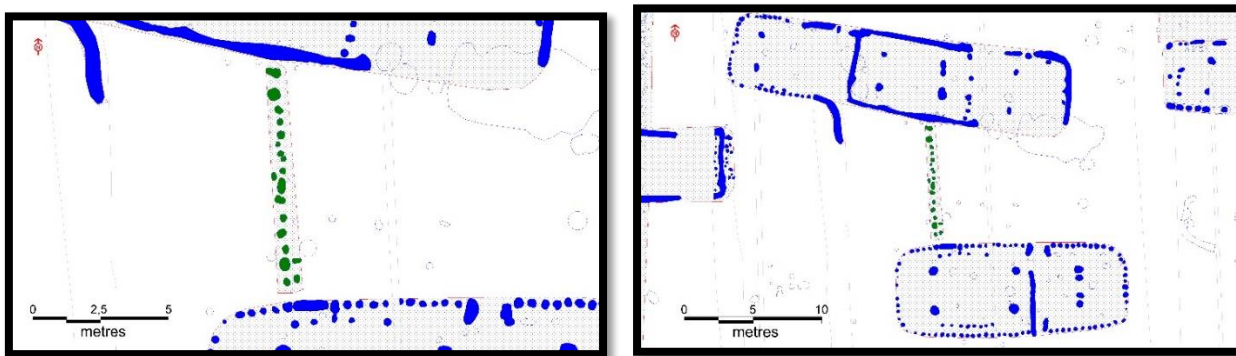
K25:

Type: Fletværkshegn, muligvis i flere faser. Orienteret nord-syd.

Beskrivelse: Hegnsforløb, som løber mellem de to huse K22 og K23. Det ser ud til, at afstanden fra hegn til væg lige nøjagtigt er så stor (ca. 50 cm), at man godt ville kunne passere hegnet nede ved den nordlige væg i hus K23.

De snittede stolper er alle ret ens i fylden, og generelt rundbandede. De er stillet meget tæt op ad hinanden, og derfor må man formode at det hegn man ser er opbygget i to, måske flere, faser.

Der er fundet ornamenteret keramik i en af hegnsstolperne. De 27 skår stammer fra samme kar, og godset er tyndt og fint magret med glat overflade, dog smuldrende og skrøbeligt. Ornametikken består af furer, som sidder horisontalt på halsområdet, mens de bliver vertikale fra bugknækket og ned. Denne ornametik kan dateres til ældre germansk jernalder.

Figur 16: Hegn K25.

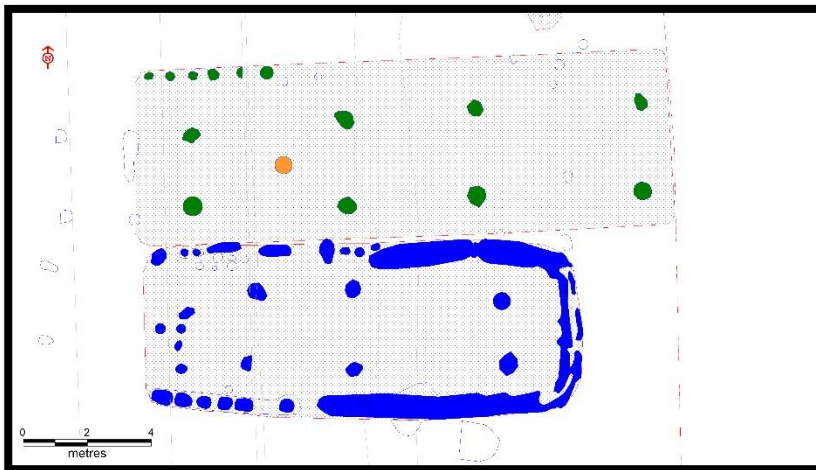
K26:

Type: Treskibet hus. Orienteret øst-vest. Minimum 16 meter langt og ca. 5,6 meter bredt.

Beskrivelse: Langhus, ikke særligt godt bevaret. Består af 4 sæt tagbærende stolper, og det er umuligt at afgøre om der har været flere sæt, både mod vest og øst. De tagbærende stolper er mellem 47 og 71 cm brede, mens dybden ligger mellem 20 – 40 cm. Der er bevaret en mindre vægstump mod nord i form af 6 stolper. Mellem to tagstolpesæt ses en meget trækulsholdig plet, som muligvis stammer fra et ildsted. Placeringen i huset er sådan set fin, og ville give god mening. Anlægget var dog meget ødelagt af dyreaktivitet, og det var ikke muligt at lave et brugbart snit igennem det.

Figur 17: Hegnet K25 melet op, så man kan se forløbet mellem de to huse K22 og K23.

Figur 18: Her ses K26 mod nord (grøn farve), med K21 liggende lige syd for. Muligt ildsted er markeret med orange.

Huset er placeret meget tæt op ad den nordlige væg i hus K21, men det har desværre ikke været muligt at afgøre hvilket hus, der er ældst. De har formodentlig ikke stået der samtidig. Hvis man fortsætter hegn K19's forløb mod øst, så ville hegnet skære ned gennem huset. Det er endnu en indikation på, at vi her har at gøre med to bebyggelsesfaser.

K27: Formodet rest af et sadeltagshegn, som dog nok ved nærmere granskning ikke ser ud til at være reelt. Måske er det nærmere to rækker af fritstående hegn. Stolpeantallet er dog så sparsomt, at enhver konklusion vil være højst usikker.

Opsummering: Gårdsanlægget minder i høj grad om det undersøgte gårdsanlæg fra etape I: opbygningen med det trapezformede hegn, hovedhuset mod nord og værkstedshusene længere mod syd på gårdspladsen minder så meget om fremgangsmåden, at man kunne forestille sig den ene gård som afløser for den anden. Der udtages prøver til AMS kulstof 14-datering fra hovedhuset, to værkstedshuse samt det formodede hal-hus.

Herunder følger beskrivelserne af de øvrige hus/hegns-konstruktioner samt andre interessante anlæg fra etape II:

Sen førromersk/ældre romersk jernalder (50 f.Kr.-160 e.Kr.):

Omkring germanertids-gårdsanlægget, og især syd for dette, ses en del klynger af gruber, som har vist sig at stamme fra årene omkring Kristi fødsel. Bebyggelsen, som hører til disse gruber, ses omkring 85 meter syd for germanertidsgården. De næste konstruktionsbeskrivelser stammer herfra.

K28:

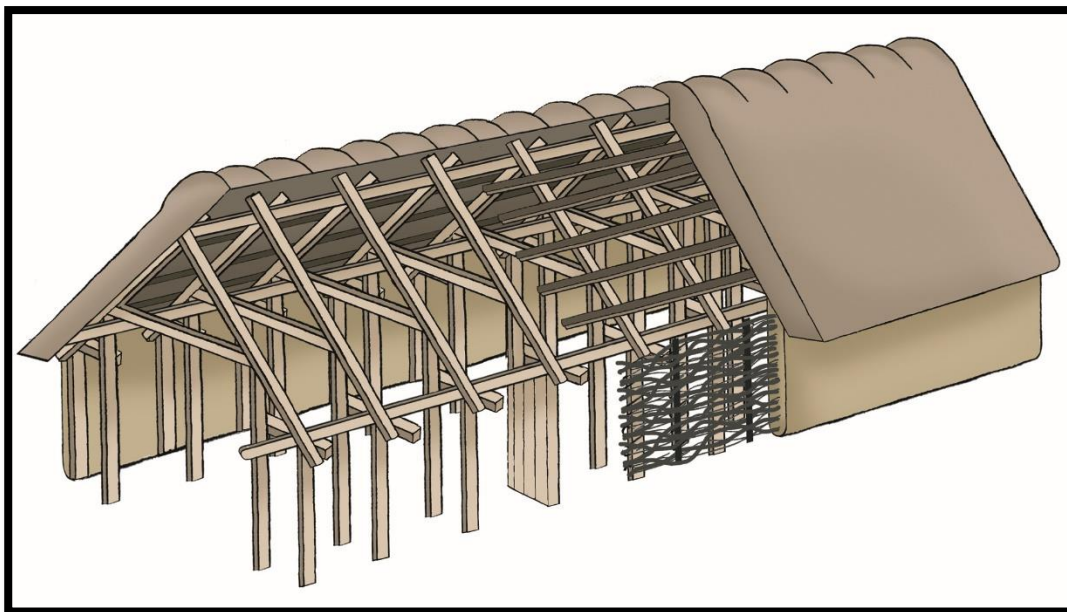
Type: Treskibet hus. Orienteret sydvest-nordøst. Uvis længde og bredde.

Beskrivelse: Formodes at være minimum ét, måske to huse. Der ses to gode tagbærende sæt. Derefter er det svært at sige, hvad der hører til hvor, bl.a. indgangen mod nord. Måske har gruben mod sydvest (som i

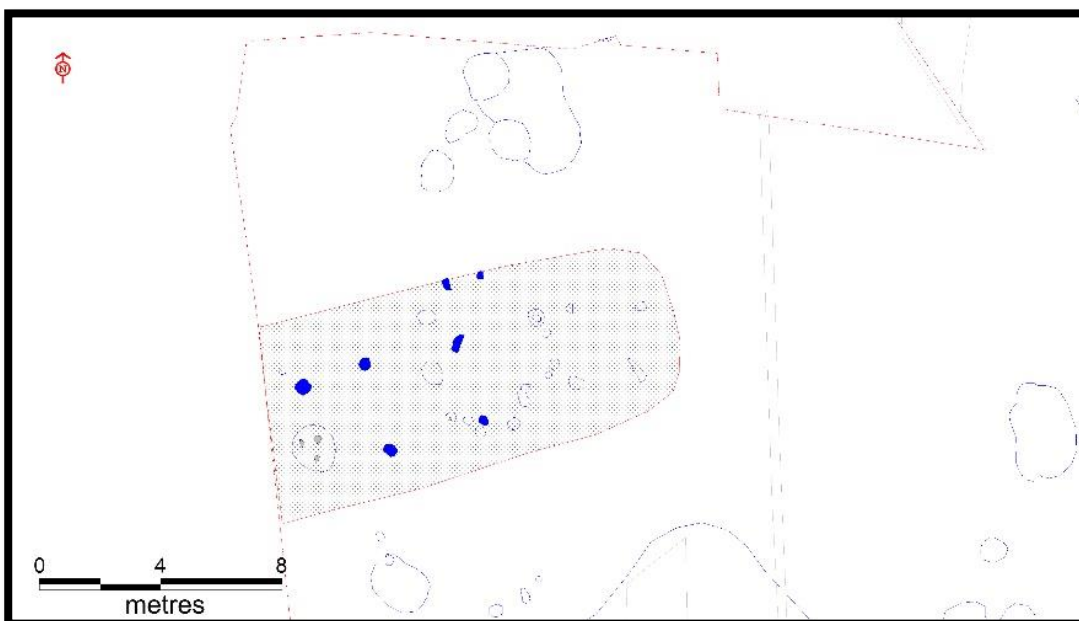
Øvrigt er romersk jernalder) ædt en tagbærende stolpe. Derfor er det mest sandsynligt, at vi har at gøre med et muligt lille førromersk hus med overlap af gruber fra romersk jernalder. Terrænet er meget lavt mod øst. Ydermere løber der her en ret dyb agerren, så der kan godt være forsvundet stolper her.

Man skelner i høj grad stolperne fra undergrund ved konsistensforskel, stolperne er mere lerede end undergrunden, som er let leret kompakt sand.

Datering: Sen førromersk jernalder.

Figur 19: Perspektivtegning af et treskibet hus.

Figur 20: Hus K28.

K29:

Type: Treskibet hus, orienteret vestsydvest-østnordøst. Længde 12 meter, bredde 5,2 meter.

Beskrivelse: Lille langhus af en type, som kan dateres til årene lige før eller omkring Kr. f. Der ses de typiske 4 sæt tagbærende stolper samt indgang midtfor mod både nord og syd. Tagstolperne er meget ensartede i fyld, og delvist også i form (let rundet til flad bund, varierende bredde). Indgangsstolperne ses i to tilfælde tydeligt som dobbeltstolper.

Afstanden mellem tagbærende sæt er fra vest: 2,8 meter, 3 meter, 2,6 meter. Spændet mellem stolperne i de enkelte sæt er ca. 3 meter. Afstanden ud til en evt. gavl kan ikke afgøres, da der ingen væg- eller gavlstolpehuller ses.

Indgangen ser ud til at være lidt bredere mod nord end mod syd. Desuden ses der i den nordlige indgang et område med fladt liggende sten, som sandsynligvis er rester af en brolægning i indgangspartiet.

Ved den sydlige indgang ses en mulig indgang til køkkenhave eller anden indhegning:

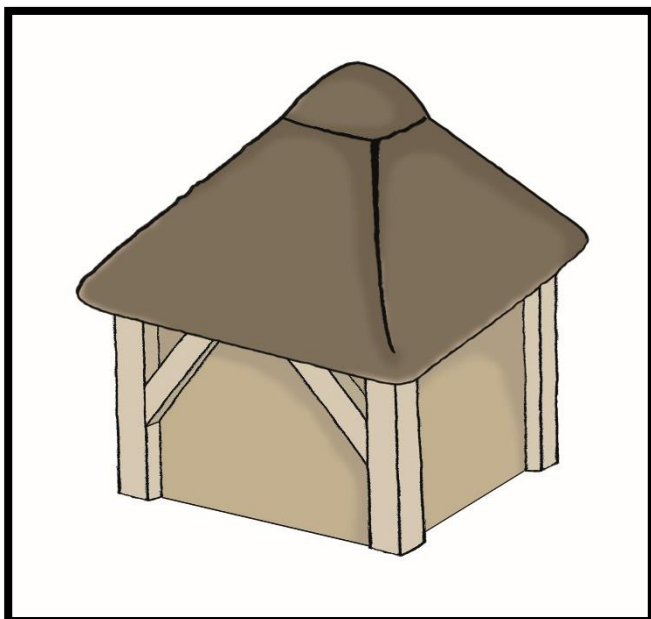
K39: Fire mindre stolper, som er sat på en sådan måde, at man her kunne forestille sig en låge ind til et indhegnet område (køkkenhave eller lign.). Indhegningen er der ikke spor efter mere.

K30, K31:

Type: Som K29, treskibet langhus på ca. 11-12 meters længde og ca. 5 meters bredde. Orienteret vestsydvest-østsydøst.

Beskrivelse: Langhuse af samme type og formodentlig samme datering som K29. Opbygget af 4 sæt tagbærende stolper med to over for hinanden stillede indgange midt for huset. K31 er ikke så velbevaret som K30. Dog ses der i en tagstolpe fra K31 et tydeligt aftryk af et spejkløvet stykke træ, formodentlig 1/8 stamme.

Til disse to langhus hører sandsynligvis de to staklader K37 og K32, altså ét udhus til ét langhus. Det er dog ikke til at afgøre hvilken bygning der hører til hvor.

Firestolpeanlæg

Firestolpeanlæg er små kvadratiske bygninger, bestående af i alt fire stolper.

Disse små bygninger kan være små bygninger uden vægge men med et tag - brugt til opbevaring af halm, hø eller andet forråd. Bygningerne kan dog også have spor af vægge og indgange - og så formodentlig brugt til forskellige håndværksaktiviteter, opbevaring og lignende.

Figur 21: Firstolpeanlæg.

K37:

Type: Firstolpeanlæg, orienteret vestsydvest-østsydøst. 2,3 x 2,3 meter.

Beskrivelse: Staklade eller værksted, nok nærmere det sidste, da der ses en indgang, og dermed har der været vægge. Stolperne er ensartede i fylden, men mere uensartede i snit (dybde, form og tydelighed).

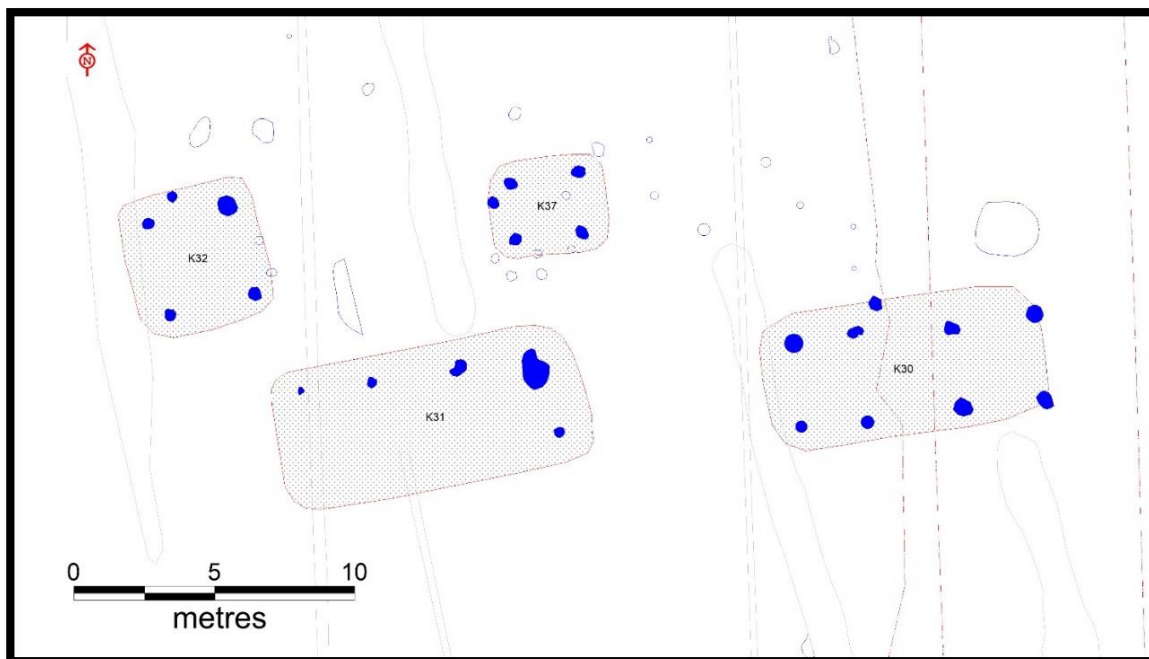

Figur 22: Spejkløvet tagstolpe i K37.

K32:

Type: Firstolpeanlæg, orienteret vestsydvest-østsydøst. 3,1 x 3,3 meter.

Beskrivelse: Formodet værkstedshytte. Der ses en indgang mod syd, dog er kun den ene indgangsstolpe bevaret. Stolpespor i tre af de tagbærende stolper, alle med en del trækul. Større dele af et hankekar med facetteret rand ses i stolpesporet på et af de tagbærende stolper. Det ser ud til at karret var i stykker før nedlæggelsen, for stykkerne lå hulter til bulter.

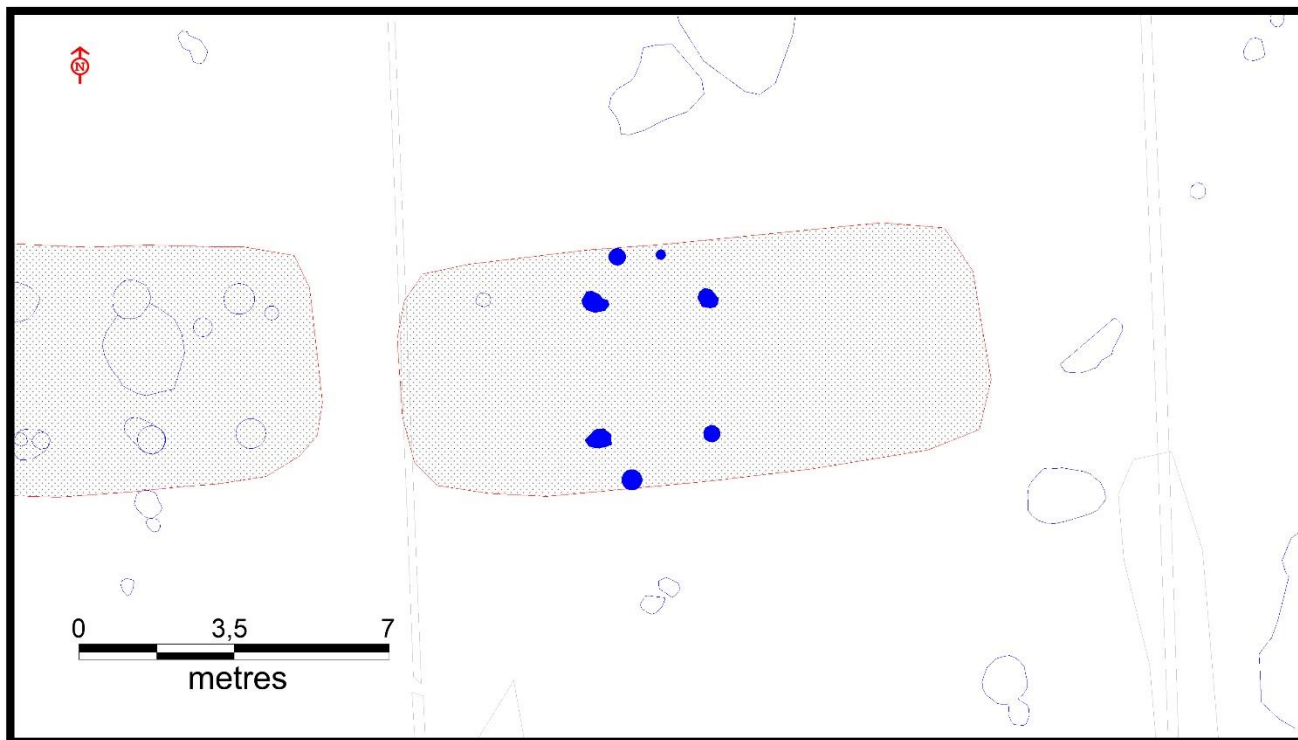
Figur 23: Område med huse og værkstedshytter fra tiden omkring Kristi fødsel.

K33:

Type: Treskibet hus eller firstolpeanlæg, 5,4 meter bredt.

Beskrivelse: Langhus, dårligt bevaret, kun to sæt tagbærende stolper og tre indgangsstolper ses tilbage: Afstanden mellem de to sæt er 2,5 meter, hvilket er meget smalt for et indgangsrum (se K38, K42 og K45). Derfor er det muligt, at konstruktionen i stedet er et firstolpeanlæg, altså et udhus eller en værkstedsbygning. Stolperne er meget ens i fylden, og enkelte har mulige stolpespor. Undergrunden var på udgravningstidspunktet meget tør, men et regnskyl gjorde det muligt at lede efter de eventuelt manglende stolper, som dog ikke kunne genfindes.

Ligger lige ved siden af det lille gårdsanlæg med langhus K38 (se figur 20), men er dog umulig at sætte i en sammenhæng med denne.

Figur 24: Konstruktion K33.

K34:

Type: Treskibet hus, orienteret øst-vest. Længde ca. 14 meter, bredde 5,2 meter.

Beskrivelse: Langhus med 6 tagbærende sæt, alle meget ens bortset fra den nordøstligste tagbærende, som muligvis slet ikke er en stolpe. De fleste rummer et stolpespor, nogle af sporene er anderledes, ved enten at have trekantet form i fladen eller plankeform i profil.

K35:

Type: Firstolpeanlæg, orienteret nordvest-sydøst, 2,7 x 3,1 meter.

Beskrivelse: Formodentlig værksted eller udhus. Består af 4 dybe tagbærende stolper og en indgang mod sydvest.

K36:

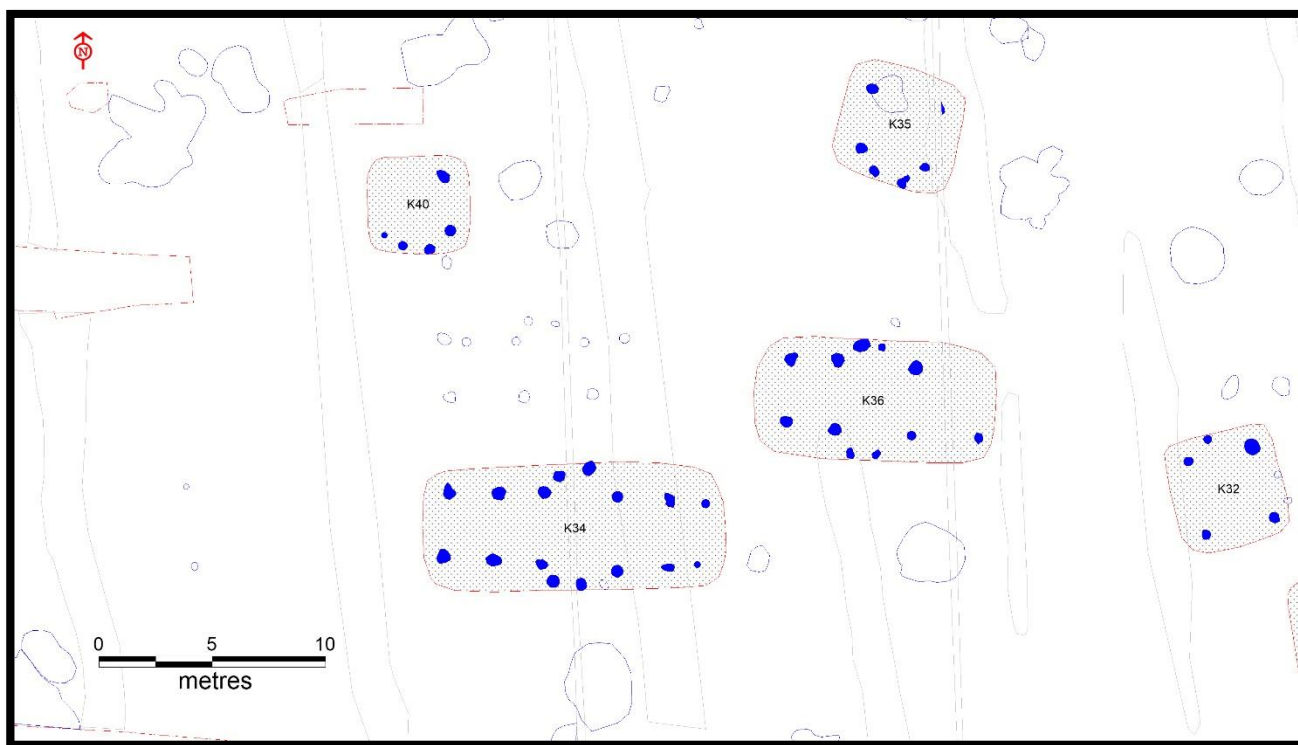
Type: Treskibet hus, orienteret næsten præcist øst-vest. Længde ca. 11 meter, bredde 5 meter.

Beskrivelse: Langhuset virker noget nedslidt, og den nordøstligste tagstolpe har aldrig været der eller kan ikke findes. Stolperne er meget ensartede i fyld samt snit. Det er sandsynligt, at hus K36 og staklade/værksted K35 hører sammen. Måske er der tale om at gruben A5526 knapt 3 meter syd for langhuset har en direkte relation til gården som affaldsgrube (bålrester, keramik, måltidsaffald).

K40:

Type: Firstolpeanlæg, orienteret øst-vest. 3 x 2,6 meter.

Beskrivelse: Der mangler en nordvestlig tagbærende, og der er eftersøgt i området. Der ses en indgang mod syd. Man må formode, at denne bygning K40 er samhörrende med K34. Ydermere er der igen mulighed for at en grube (A5442) kan have sammenhæng med det lille gårdsanlæg, med funktion som affaldsgrube.

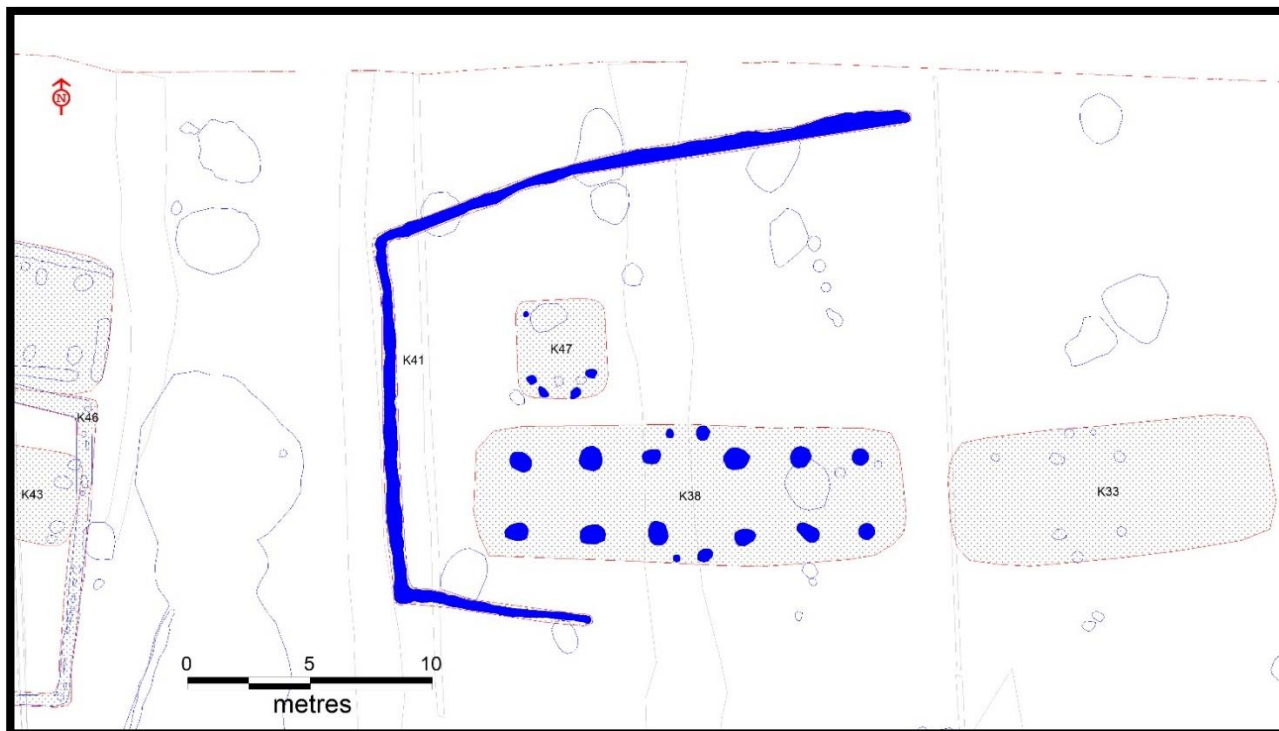
Figur 25: K34, 35 og 36 samt K40. De muligt tilhörrende affaldsgruber ses umiddelbart syd for husene.

Herunder følger beskrivelse af et indhegnet gårdsanlæg fra ældre romersk jernalder: K38, K41 og K47:

K41:

Type: Hegnsgrøft med stolper. 44 meter langt, omkranser den vestlige del af gården.

Beskrivelse: Der er stor forskel på hegnets udseende i de forskellige snit. I den sydlige del ses mulige stolpespor, og er måske her nærmere en grøft med tætstillede stolper eller fletværk. I den vestlige del er grøften dyb og velfunderet. Det ser ud til at der med jævne mellemrum, ca. 80 cm, er placeret en planke i den østlige del af hegnsgroften. I et af snittene i grøften er der placeret større dele af et forrådskar op ad planken. Der ses en dyb hjørnestolpe mod sydvest. I den nordlige del ses flere gruber, som skæres af hegnet, dog er konteksten ikke entydig ved grube A5562. Hegnet afsluttes fint mod øst af en stolpe.

Figur 26: Gårdsanlæg fra ældre romersk jernalder med hegn, langhus og staklade.

K38:

Type: Treskibet langhus, orienteret øst-vest. Længde 17,5 meter, bredde 5,5 meter.

Beskrivelse: Langhus med 6 sæt tagbærende stolper og indgang på midten mod både nord og syd.

Afstanden mellem de tagbærende sæt er som følger fra vest mod øst: Fra 1.sæt til 2.sæt er der 3,1 meter, dernæst 2,6 meter, 3,6 meter, 2,5 meter samt 2,3 meter. Det største rum bliver her indgangsrummet, dernæst rummet i beboelsesdelen, og det smalleste rum ses i stalddelen. Indgangen mod syd er 1,1 meter bred, mens den nordlige indgang er 1,3 meter bred. Spændet mellem stolperne i de tagbærende sæt er 3-3,2 meter. Flere stolper er indmålt igen grundet væsentlig ændring af form i fladen. Alle tagstolper er brede, og flere har stolpespor. To tagstolper og to indgangsstolper gemte sig under en agerren, hvilket især for indgangen betød en væsentlig reduktion af hullets dybde. Huset overlejrer A4902, en større grube, som måske ved første øjekast kunne have været tolket som en del af huskonstruktionen.

K47:

Type: Firstolpeanlæg, orienteret øst-vest. 2,5 x 2,6 meter.

Beskrivelse: Værksted eller udhus med indgang, som vender mod syd. Indgangen er 1,3 meter bred. Hører formodentlig til langhus K38 som udhus til denne.

Herunder følger beskrivelse af et gårdsanlæg fra ældre romersk jernalder: K42 og K43:

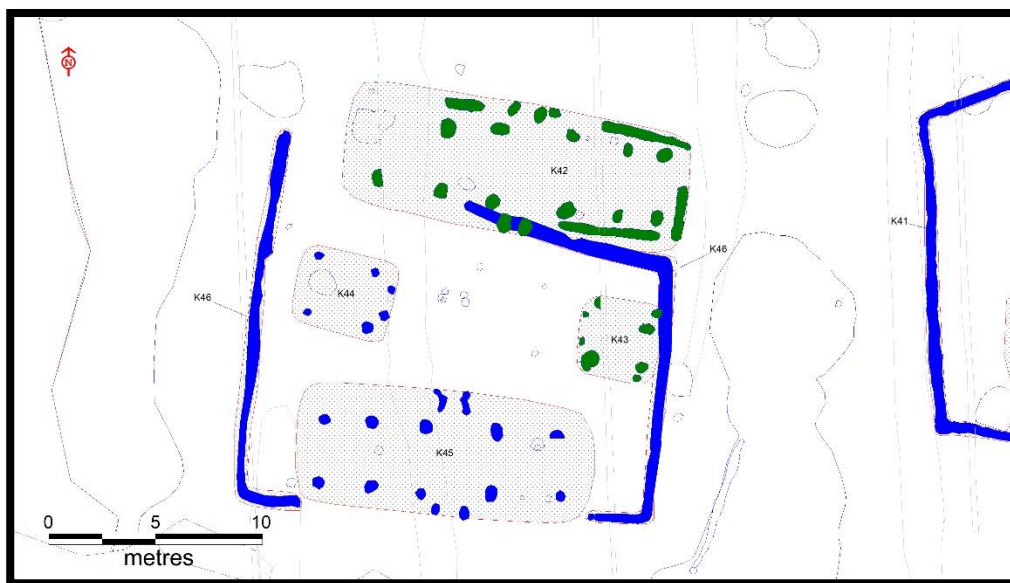
K42:

Type: Treskibet langhus, orienteret vestnordvest-østsydøst. Længde 16 meter, bredde 6 meter.

Beskrivelse: Langhus med 6 sæt tagbærende stolper og indgang på midten mod både nord og syd. Afstanden mellem de tagbærende sæt er som følger fra vest mod øst: Fra 1.sæt til 2.sæt er der 3 meter, dernæst 2,4 meter, 3,2 meter, 2,3 meter og 1,8 meter. Fra yderste østlige stolpe og ud til gavlen, som i dette tilfælde markeres af en væggrøft, er der 1,3 meter. Spændet mellem tagstolperne er 3,1-3,5 meter bredt. Det største spænd findes mellem tagstolperne, som danner indgangsrummet. Den nordvestligste tagstolpe er blevet ødelagt af en agerren.

Indgangsrummet er altså det største i huset med 3,2 meter x 6 meter. Døren mod syd er 1 meter bred, mens den nordlige dør er 1,2 meter bred. Den sydlige indgang overlapper ganske tydeligt hegnsgrøft K46, og gør dermed K42 + K43 yngre end K44 + K45 + hegn K46.

Mod øst ses bevarede forløb af væggrøfter, og ligeledes ses en stump grøft i den nordvestlige del af huset. Grøfterne er dog ikke særligt velbevarede, og ses som tydeligt afgrænsede overfladiske anlæg med gråbrunt fyld og trækulsnister.

Figur 27: Den ældste gård er markeret med blå farve, mens den yngre gård har grøn farve. To steder overlapper de grønne stolper den blå hegnsgrøft K46.

K43:

Type: Firstolpeanlæg, formodentlig værkstedshus eller udhus. Orienteret som K42. 2,5 x 2,6 meter.

Beskrivelse: Værkstedshus eller udhus med indgang mod nordvest. Hører sammen med langhus K42, og danner en gårdsenhed. Flere af tagstolperne ser ud til at være udskiftet en enkelt gang. Indgangen måler 1,3 meter i bredden.

Figur 28: Hus K42.

Herunder følger beskrivelse af et indhegnet gårdsanlæg fra ældre romersk jernalder: K44, K45 og K46:

K44:

Type: Firstolpeanlæg, formodentlig værkstedshus eller udhus. Orienteret vestnordvest-østsydøst. 2,5 x 2,9 meter.

Beskrivelse: Værkstedshus eller udhus med indgang mod sydøst. Hører sammen med langhus K45, og danner en gårdsenhed. Indgangen måler 1,2 meter i bredden.

K45:

Type: Treskibet langhus, orienteret næsten præcist øst-vest. Længde 14 meter, bredde 5,7 meter.

Beskrivelse: Langhus med 5 sæt tagbærende stolper og indgang mod både nord og syd. Der er ved muldafrømningen ledt efter et 6. sæt tagbærende mod øst, men intet fundet. Afstanden mellem de tagbærende sæt er som følger fra vest mod øst: Fra 1.sæt til 2.sæt er der 2,1 meter, dernæst 2,5 meter, 3,3 meter og 2,8 meter. Spændet mellem tagstolperne er ca. 3 meter hele vejen gennem huset. Meget ensartede tagstolper fyldmæssigt, og flere har stolpespor. Grundet manglende trækul i fylden er der kun taget en floteringsprøve fra en enkelt stolpe, der rummede en del trækul. Stolpernes fyld var meget opblandet med undergrund og var svære at se i fladen, nogle desuden også svære at se i profil.

Igen, som i hus K42, er indgangsrummet det største. Mod syd er døråbningen 1,4 meter bred. Denne indgang vender ud af gårdspladsen, indhegnet af K46, som støder på husgavlene mod sydvest og sydøst. Man har i hus K45 en nordlig indgang, som er 1 meter bred. Denne døråbning vender ind mod

gårdspladsen. Det er muligt, at denne forskel i dørbreder, og som i øvrigt også kan iagttages ved hus K42 samt hus K38, har at gøre med, at én indgang er beregnet til mennesker (den smalle indgang), mens den anden indgang er beregnet til dyrene (den bredere indgang).

K46:

Type: Hegnsgrøft, består af to dele: Den vestlige del, som er 20 meter lang, og den østlige del, som er 24,5 meter lang.

Beskrivelse: Hegnsgrøft, som er "hæftet" på hus K45 ved den sydvestlige ende samt ved husets sydøstlige ende (se figur 23). Dybt gravet grøft med spor efter stolper. Flere snit gennem anlægget har dybder på omkring 40 cm, enkelte endda ca. 60 cm. I den sydøstlige del af grøften ses spor efter smalle stolper, som er plankelignende. Hegnet har en 8,5 meter bred åbning, som vender mod nord.

Andre interessante anlæg og iagttagelser:

Området, hvor den ældre romertids-bebyggelse var placeret, indeholdt en masse gruber af forskellig form og dybde. Langt hovedparten af disse gruber har primært været lertagningsgruber, som senere hen er blevet fyldt med affald fra husholdningerne. Der er hjembragt store mængder keramik fra gruberne, bl.a. fra A5669, som er et grubekompleks, der gennem keramikken er dateret til ældre romersk jernalder, periode B1 (år 1-70 e.Kr.)

Figur 29: Kar fra gruben A5669.

Figur 30: Gruben A5669. Her ses askelag/trækulslag blandet med store mængder keramik.

Der er desuden også udgravet et muligt offerkar fra anlæg A4207. Anlægget bestod af brændte knogler og en fragmenteret lerkarbund, der blev optaget i en jordklump. Undersøgelser af fylden viste en koncentration af brændte knogler iblandet en del trækulsstykker. Anlægget var ca. 20-25 cm i diameter, og i kanten sås lerkarskår. Randen var vendt nedad og lerkarret har derfor stået på hovedet. Der ses mange større knoglefragmenter, som sandsynligvis udelukkende stammer fra dyr. Måske har vi her at gøre med en måltidsopfring af en art. Anlægget ligger ca. 10 meter syd for K30 ved kanten af et mindre vådbundsområde.

Det skal også bemærkes, at der i det indsamlede fundmateriale findes enkelte stykker keramik, som uden tvivl skal dateres til yngre stenalder (3.900-1.700 f.Kr.) eller bronzealder (1700-500 f.Kr.). Keramikken skiller sig markant ud fra jernalderkeramikken ved at have grov magring, som stikker ud gennem overfladen. Der er dog ikke bemærket konstruktioner fra disse tidsperioder, kun enkelte anlæg, som muligvis kunne have denne datering.

Fremtidigt arbejde på stedet

Museum Skanderborg har frigivet hele det pågældende areal, som kaldes etape II, til anlægsarbejde. Området omkring Skovby Nygaard har vist sig at indeholde signifikante anlægsspor fra jernalderen, og det anbefales derfor stærkt at forundersøge kommende byggetaper.

Museum Skanderborg d. 16-05-2017

Anja Vegeberg Jensen, arkæolog

Litteratur: Ethelberg m.fl.: "Det sønderjyske landbrugs historie. Jernalder, vikingetid og middelalder". Haderslev 2003.

Tidstavle

År f./e. Kristus

